

KAIKKI, JOPA ATEISTITKIN, OVAT USKONNOLLISIA

(Opiskeluopas kirjan "The Reason for God" johdantoa varten)

Sisällysluettelo

Mitä tarkoitamme sanalla "uskonto"?	1
Mitä on "usko"?	3
Elävätkö kristityt uskon perusteella?	3
Elävätkö maalliset ihmiset uskon perusteella?	3
Sekulaarinen moraalisuus	4
Nihilistit	5
Uskon vastakohta: epäily	7
Yhteenveto	8
Lähteet:	9

HUOM.: Tekstin joukossa on sulkeissa vihreällä kirjoitettuja lisäyksiä, jotka alkavat sanalla "Keskustelu". Nämä ovat ehdotuksia keskustelukysymyksiksi niille pienryhmien ohjaajille, jotka haluavat käsitellä näitä aiheita vuorovaikutteisessa ryhmätilanteessa.

Mitä tarkoitamme sanalla "uskonto"?

Ennen kuin pystymme keskustelemaan uskonnosta, meidän on aloitettava kysymällä: "Mitä tarkoitamme sanalla 'uskonto'?"

[Keskustelu: Miten määrittäisit sanan "uskonto"?)

Usein kuvitellaan, että uskontoon liittyy jonkinlainen jumalolento, mutta asianlaita ei välttämättä ole näin. Esim. zen-buddhalaisuus ei usko Jumalaan, rukoiluun tai minkäänlaisiin palvelusmenoihin¹ ja silti kukaan tuskin yrittäisi väittää, että zen-buddhalaisuus ei olisi uskonto.

Merriam Webster sanakirjan määritelmä sanalle uskonto on seuraava: "Aate-, periaate- tai uskomusjärjestelmä, josta pidetään kiinni vakaumuksella."²

Eräs historioitsija on huomauttanut, että ainoa tapa, miten jotakin uskontoa voidaan arvioida, on toisen uskonnon perusteella.³ Eli, et pysty tuomitsemaan tai ylipäätään arvioimaan mitään uskontoa ilman sinun omia, eettisiä kriteereitäsi ja nämä itseasiassa muodostavat sinun oman

¹ <https://www.zenlightenment.net/faq/zen-faq.html>

² <https://www.merriam-webster.com/dictionary/religion>

³ C. John Sommerville <https://www.coursehero.com/file/p6v327e/It-is-arrogant-to-insist-your-religion-is-right-and-to-convert-others-to-it-The/>

uskonnollisen kantasi. Lisäksi, kuten tulemme pian huomaamaan, et pysty todistamaan omien eettisten kriteereittesi olevan oikeassa.

[Keskustelu: Perustelee, oletko samaa mieltä tämän väittämän kanssa?]

Useimmat henkilökohtaiset vakaumuksemme perustuvat sisäisiin uskomuksiimme, joita on lähes mahdoton todistaa tai edes perustella niille, jotka ovat eri mieltä kanssamme. Oletetaan esimerkiksi tilanne, jossa sekä ihminen että koira ovat hukkumaisillaan ja pystyt pelastamaan vain toisen. Kumman sinä pelastaisit?

Maijan vakaumus saattaa olla, että ihmiselämä on arvokkaampi kuin koiran. Pekan mielestä kaikki elämä on yhtä arvokasta. Maija vastaa sanomalla, että ihmisillä on kehittyneemmät aivot, joten on tärkeämpää pelastaa hukkuva ihminen kuin koira. Pekka voi kysyä, "Entä jos vedessä oleva henkilö on joukkomurhaaja tai joku, jolla on alikehittyneet aivot, ja täten koira on itseasiassa älykkäämpi?"

On ilmeistä, että Maija ja Pekka ovat pisteessä, jossa henkilö ei pysty vakuuttamaan toista vetoamalla johonkin ulkoiseen standardiin. Tämä merkitsisi vetoamista jonkinlaiseen aate-, periaate- tai uskomusjärjestelmään, joka on uskonnon määritelmä. Täten jokaisen, joka haluaa tehdä minkäänlaisia moraalisia päätelyitä, on oltava uskonnollinen. Jokainen, jopa ateistikin, joka sanoo, "sinun pitäisi tehdä näin" tai "sinun ei pitäisi tehdä noin", tekee kyseiset johtopäätöksensä nojautuen omaan uskonnolliseen vakaumukseensa, tiedosti hän tämän sisäisesti tai ei, ja olipa hänen uskonnollinen vakaumuksensa "järjestäytynyt uskonto" tai ei.

Tämän tosiasian huomioiden Tim Keller antaa kirjassaan erinomaisen määritelmän uskonnolle:⁴

"Joukko uskomuksia, jotka selittävät, mistä elämässä on kyse, keitä me olemme ja miten meidän pitäisi käyttää aikamme."

Jotkut esimerkiksi ajattelevat, että tämä aineellinen maailma on kaikki, mitä on olemassa. "Olemme onnekkaiden sattumien summa ja kuollessamme ei tapahdu mitään, mätänemistä

⁴ Keller, Timothy, *The Reason for God*, Luku 1

lukuun ottamatta. Tärkeintä on tehdä sitä, mikä tekee sinut onnelliseksi antamatta muiden mielipiteiden vaikuttaa tekemisiisi.”

Huomaa, että vaikka tämä kyseinen vakaumus ei ole mikään virallinen "järjestäytynyt uskonto", se sisältää uskomusjärjestelmän, näkemyksen elämän merkityksestä, sekä suosituksen siitä, miten elää tämän uskomusjärjestelmän perusteella.

Mitä on "usko"?

Usein sana "usko" liittyy läheisesti uskoon, mutta mitä usko on?

[Keskustelu: Kuinka määrittäisit sanan "usko"?)

Uskoon liittyy kaksi puolta:

1. Tiedostaminen
2. Luottamus

Ihminen voi tiedostaa jonkin asian olevan totta. Luottamus merkitsee valmiutta turvautua kyseiseen asiaan. Voimme havainnollistaa tätä laskuvarjolla.

Voin tiedostaa, että laskuvarjo on suunniteltu turvaamaan sitä käyttävän henkilön laskeutuminen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että luotan laskuvarjoon siten, että olisin valmis käyttämään sitä.

Ennen kuin olen valmis käyttämään laskuvarjoa, en voi todistaa sen tuovan minua turvallisesti maahan. Saatan kuitenkin olla valmis kiinnittämään sen selkääni ja ottamaan tuon uskon harppauksen. Näin ollen uskon laskuvarjoon sekä tiedostan että luotan sen ominaisuuksiin tuoda minut turvallisesti maahan. Raamattu määrittelee uskon samalla tavalla.

Elävätkö kristityt uskon perusteella?

[Keskustelu: Tiedätkö, miten Raamattu määrittelee "uskon"?)

Heprealaiskirje 11:1 antaa seuraavan määritelmän uskolle: *"Usko on sen todellisuutta, mitä toivotaan, sen näkemistä, mitä ei nähdä."*⁵

Yksinkertaisesti sanottuna usko on luottamusta johonkin, mitä ei voi yksiselitteisesti todistaa.⁶ Vaikka kristinuskoon on monia hyviä syitä ja on todisteita tukemaan sitä, se vaatii kuitenkin uskoa, jota kristittyjen mukaan vain Jumala voi antaa.⁷

Elävätkö maalliset ihmiset uskon perusteella?

Välillä jokin niin kutsuttu ei-uskovainen eli sekularistinen henkilö saattaa sanoa uskovansa vain asioihin, jotka tiede voi todistaa oikeaksi ja täten he "eivät elä uskon perusteella."

[Keskustelu: Onko maallinen ihminen eli sekularisti oikeassa sanoessaan, että hän ei elä uskon perusteella, koska uskoo vain tieteen tosiksi todistamiin asioihin?]

Jos pidät itseäsi sekularisena henkilönä, joka uskoo vain tieteen todistamiin asioihin, pyydän sinua pysymään avarakatseisena tämän asian suhteen. Kuinka varma olet siitä, että et elä elämäsi uskoon turvautuen kuin kristitytkin?

Sekulaarinen moraalisuus

Valtaosa sekulaarisista ihmisistä ovat niin sanottuja ”moraalisia sekularisteja”.⁸ Uskotko ihmisoikeuksiin? Uskotko, että on väärin kiduttaa vauvoja vain hauskanpitoa varten? Jos näin on, olet moraalinen sekularisti, joka elää uskon kautta.

Lainatakseni filosofi Charles Tayloria:

"Ollakseen sekulaarinen ihminen – uskomatta esimerkiksi Jumalaan, mutta uskoen ihmisoikeuksiin, – on perustaa maailmankatsomus päättelyn ja uskon yhdistelmään, aivan kuten uskovaiset tekevät."⁹

Miksi on näin? Koska on mahdotonta todistaa, esimerkiksi, että mitään niin sanottuja ihmisoikeuksia on ylipäätään olemassa. Voit uskoa ihmisoikeuksiin yksinomaan uskon perusteella, mutta yritäpä todistaa niiden olemassaolo sellaiselle henkilölle, joka on kasvanut toisenlaisessa kulttuurissa, jossa ihmisoikeuksista ei välitetä länsimaiseen tapaan. Voit tietenkin väittää, että länsimainen kulttuuri on ylivoimainen verrattuna siitä eroaviin kulttuureihin, mutta tämä on vain sinun mielipiteesi.

Saatat sanoa, ettet usko Jumalaan – ainakaan kristinuskon Jumalaan – koska et usko, että kenelläkään on oikeutta sanella muille, kuinka heidän pitää elää. Saatat uskoa, että kaikkien pitäisi saada itse päättää, kuinka he elävät, kunhan he eivät vahingoita muita, mutta mistä nämä uskomuksesi juontuvat?

[Keskustelu: Kuinka voisit todistaa jollekulle, että maailmankaikkeus toimii uskomuksiisi nojautuen, esim. että kenelläkään ei ole oikeutta sanella muille, kuinka elää, tai että muita ei saisi vahingoittaa?]

Niin miellyttäviltä kuin uskomuksesi kuulostavatkin, ainakin länsimaiseen korvaan, et pysty todistamaan maailmankaikkeuden toimivan niiden mukaan, tai että maailmankaikkeuden edes pitäisi toimia niiden mukaan. Uskomuksesi ovat yksinkertaisesti vain iso ”uskon harppaus”, syvä usko siihen, miten maailmankaikkeuden mielestäsi pitäisi toimia. Sinulla on uskoa, mutta ilman

⁵ <https://raamattu.fi/raamattu/KR92/HEB.11.1/Kirje-heprealaisille-11:1>

⁶ Lisää uskosta englanninkielellä: <https://www.GotQuestions.org/definition-of-Faith.html>.

⁷ Ef. 2:8-9

⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Secular_morality

⁹ Charles Taylor, A Secular Age (Belknap Press of Harvard University Press, 2007), p. 22; Keller, Timothy. The Reason for God: Belief in an Age of Skepticism (p. xvi & location 144/4761 Kindle Edition).

minkäänlaista näyttöä sinun olisi erittäin vaikea taivuttaa ateistinen nihilistifilosofi uskomaan tavallasi.

Tämän kappaleen alussa kysyin, uskotko ihmisoikeuksiin ja onko väärin kiduttaa vauvoja vain hauskanpitoa varten. Todennäköisesti vastasit molempiin kysymyksiin myöntävästi. On kuitenkin olemassa pieni ryhmä, nihilistit, jotka olisivat voineet vastata, ettei ole mitään oikeaa eikä väärää, vauvojen kiduttaminen mukaan lukien. Tarkoittaako tämä sitä, että nihilistit eivät elä uskoon turvautuen?

Nihilistit

Oxfordin sanakirjan¹⁰ mukaan nihilismi on kaikkien uskonnollisten ja moraalisten periaatteiden hylkäys, usko siihen, että elämä on merkityksetöntä. Monet merkittävät ateistifilosofit, kuten

¹⁰ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/nihilism>

Nietzsche,¹¹ Bertrand Russel,¹² ja Richard Dawkins, näyttävät olleen tai olevan ainakin osittaisia nihilistejä. Dawkins kirjoittaa kirjassaan *River out of Eden*:¹³

"Maailmankaikkeudellamme on täsmälleen ne odotettavissa olevat ominaisuudet, jos oletamme että sillä ei ole mitään tarkoitusta, ei pahaa eikä hyvää, ei mitään muuta kuin sokeaa, säälimätöntä välinpitämättömyyttä.... DNA ei tiedä eikä välitä. DNA vain on."

On hätkähdyttävää, että nimenomaan ne ateistit, jotka käyttävät suuren osan ajastaan ateistisen maailmankatsomuksen syvällisempään pohdintaan, päätyvät näin tyylyyn lopputulokseen.¹⁴

[Keskustelu: Perustelee, kumpi ryhmä elää johdonmukaisemmin maailmankatsomuksensa kanssa: moraalinen sekularisti tai nihilisti?]

Voitaisiin esittää väitys, että niiden ryhmien keskuudessa, jotka eivät usko Jumalaan, nihilisteillä on kenties loogisin ja johdonmukaisin maailmankatsomus.

Jos ei ole todisteita ihmisen luontaisesta erityisarvosta ja jos todella olemme täällä evoluution seurauksena, "luonnonvalinta", "nopeat syövät hitaat", niin miksi ei kannattasi jopa "auttaa" luonnonvalintaa eteenpäin? Jos luonnonvalinta on ollut ihmiskunnalle hyvä asia ja jos sen seurauksena me olemme ihmisiä, emmekä etanoita tai apinoita, niin miksi ei kannattaisi pyrkiä eroon yhteiskunnan heikoista? He ovat evoluutio-opin kannalta taakka "saastuttaessaan" ihmiskunnan geenejä.

Voiko sekulaarinen moralisti todistaa nihilisteille, että heikkojen tappaminen tai sterilisointi olisi väärin? Darwinin evoluutio-opin tärkeimmän lähtökohdan ollessa heikkojen karsiutuminen, "survival of the fittest", voitaisiin väittää, että evoluutio-opin kannattajalle olisi loogisesti johdonmukaisempaa olla ihmisoikeuksia vastaan kuin niiden puolesta.

Jos me todella olemme vain sattumanvaraisia atomikasoja ja tämän elämän lisäksi ei ole mitään muuta, niin miksi ei kannattaisi vain tehdä sitä, mikä tekee sinut onnelliseksi riippumatta

¹¹ Nietzsche: "My demand upon the philosopher is known, that he take his stand beyond good and evil and leave the illusion of moral judgment beneath himself. This demand follows from an insight which I was the first to formulate: that there are altogether no moral facts.... Morality is merely an interpretation of certain phenomena—more precisely, a misinterpretation.... Moral judgments are ... never to be taken literally: so understood, they always contain mere absurdity." <https://genius.com/Friedrich-nietzsche-twilight-of-the-idols-chap-6-annotated>

¹² Russell: "That man is the product of causes which had no prevision of the end they were achieving; that his origin, his growth, his hopes, and fears, his loves and his beliefs are but the outcome of accidental collocations of atoms; that no fire, no heroism, no intensity of thought and feeling, can preserve the individual life beyond the grave; that all the labors of the ages, all the devotion, all the inspiration, all the noonday brightness of human genius, are destined to extinction in the vast death of the solar system.... Only within the scaffolding of these truths, only on the firm foundation of unyielding despair, can the soul's habitation henceforth be safely built." <https://www.goodreads.com/quotes/654503-that-man-is-the-product-of-causes-which-had-no>

¹³ Dawkins: <https://www.goodreads.com/quotes/22201-the-total-amount-of-suffering-per-year-in-the-natural>

¹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Moral_nihilism; <https://en.wikipedia.org/wiki/Nihilism>

mistään säännöistä tai muiden sattumanvaraisten atomikasojen sattumanvaraisista käsitteistä oikean tai väärän suhteen? Sinulla on vain tämä yksi elämä ja sen jälkeen lakkaat olemasta ikuisiksi ajoiksi. Olisi siis loogista ottaa täysi nautinto irti tästä elämästä.

Mitä merkitystä on sillä, jos käytät muita hyväksesi, koska ihmiset ovat vain sattumanvaraisia atomikasoja, samoin kuin kivet, puut ja linnut. Atomimme on vain ryhmitelty eri tavalla. Nihilisti saattaisi kysyä, miksi ihmisen tappamista pitäisi kohdella eri tavalla kuin puun polttamista. Koska millään ei ole loppupelissä väliä, maksimoi siksi oma ilosi, polta puita, syö kasveja, eläimiä, ihmisiä tai mitä vain. Ota kaikki hyöty irti kaikista sattumanvaraisista atomikasoista, mukaan lukien ihmiset.

Kuitenkaan edes nihilistit eivät voi piiloutua siltä tosiasialta, että hekin ovat uskovaisia.

Muista aikaisemmin mainitut uskonnon määritelmät:

*"Aate-, periaate- tai uskomusjärjestelmä, josta pidetään kiinni vakaumuksella."*¹⁵

"Joukko uskomuksia, jotka selittävät, mistä elämässä on kyse, keitä me olemme, ja miten meidän pitäisi käyttää aikaamme."

Muiden tavoin nihilistitkin pitävät vakaumuksistaan kiinni ja selittävät niillä, mistä elämässä on kyse ja miten meidän pitäisi käyttää aikaamme. Lisäksi nihilistit, moraalisten sekularistien tavoin, lyövät tavallaan vetoa, mahdollinen kuolemanjälkeinen ikuisuus panoksenaan, ettei ole olemassa Jumalaa, joka vaatii heitä tilille heidän elämänsä suhteen. He voivat olla joko oikeassa tai väärässä, mutta joka tapauksessa heidän vakaumuksensa on aikamoinen uskon harppaus.

Nihilisti kuitenkin elää elämäänsä johdonmukaisemmin kuin moraalinen sekularisti. Nihilisti elää ainakin teoriassa, kuin mitään perimmäistä moraalista lakia ei olisi olemassa.

Moraalinen sekularisti kiistää Jumalan, mutta hän elää kuin jokin perimmäinen moraalinen laki olisi kuitenkin olemassa. Niinpä moraalinen sekularisti ei elä sopusoinnussa maailmankatsomuksensa kanssa. Tässä kohdin moraalinen sekularisti voi vastata sanomalla, että hänellä on toisenlainen perimmäisen moraalisen lain lähde kuin Jumala. Oli tämä lähde mikä tahansa, se on lopulta hänen jumalansa, käyttipä hän tästä lähteestä mitä nimeä tahansa.

Kristityt, moraaliset sekularistit ja nihilistit elävät kaikki uskonsa varassa maailmankatsomuksessaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö epävarmuutta esiintyisi.

Uskon vastakohta: epäily

Riippumatta maailmankatsomuksestamme tai uskonnostamme, jokaisen uskoon sekoittuu tietty määrä epäilyä. Epäilyksiemme käsitteleminen on tärkeää – kenties yhtä tärkeää kuin uskomme käsitteleminen.

[Keskustelu: Miten voi helposti käydä niille, joilla on tietty maailmankatsomus – oli se sitten kristillinen, islamilainen, hindulainen, moraalis-sekularistinen tai nihilistinen – jotka ovat liian

¹⁵ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/religion>

välipitämättömiä kysymään vaikeita kysymyksiä omista uskomuksistaan, siitä miksi he uskovat omalla tavallaan?]

Epäilykset ovat oikeastaan vaihtoehtoisia uskomuksia. On mahdotonta epäillä uskoa "A" ilman uskoa vaihtoehtoiseen "uskoon B". Esimerkiksi, jos epäilen, ettei joku kerro minulle totuutta, silloin uskon hänen valehtelevan. Tämä pätee kaikkeen. Voin epäillä uskoa "A" ainoastaan uskomalla johonkin toiseen vaihtoehtoon.

Usko ilman epäilyksiä on kuin elimistö ilman immuunijärjestelmää. Jos et koskaan analysoi uskoasi, mihin sitten uskotkin, löydät itsesi puolustuskyvyttömänä haastavien kysymysten edessä tai vaikeissa elämäntilanteissa.

Uskosi voi haihtua hyvinkin nopeasti, jos et ole kamppailut epäilyksiesi läpi. Vain tällaisen itsetutkiskelun kautta kykenet tarjoamaan loogisen ja järkevän itsepuolustuksen uskosi suhteen.

Lisäksi oman uskosi kriittisen itsetutkiskelun kautta, käymällä läpi omia epäilyksiäsi, lisääntyy kunnioituksesi, ymmärryksesi ja myötätuntosi niitä kohtaan, jotka uskovat eri tavalla kuin sinä.

Yhteenveto

Jokainen, jonka mielestä oikea ja väärä ovat olemassa ja joka haluaa tehdä minkäänlaisia moraalisia päätelmiä, on uskonnollinen. Jokainen, joka sanoo, "sinun pitäisi tehdä näin" tai "sinun ei pitäisi tehdä noin", puhuu oman sisäisen, ei todistettavissa olevan, uskonsa mukaisesti. Jopa nihilistit, jotka sanovat, ettei ole oikeaa ja väärää, ovat uskonnollisia, koska he uskovat todistamattomaan maailmankatsomukseensa, jonka mukaan etiikalla ja moraalisuudella ei ole väliä.

Kaikki ihmiset elävät elämäänsä uskon varassa. Itse kunkin maailmankatsomuksesta riippumatta häneltä vaaditaan uskoa. Esimerkiksi:

- Kristityt uskovat, että Raamatun Jumala on olemassa.
- Sekularistit uskovat, että Raamatun Jumalaa ei ole olemassa, tai vaikka olisikin, hän ei pidä heitä vastuussa kaikesta siitä pahasta, jota he ovat elämänsä aikana tehneet.

Kumpaakaan kantaa ei voi todistaa 100% varmuudella. Tämän vuoksi on tärkeää analysoida epäilyksiämme eikä juosta karkuun, kuten valitettavan monet ihmiset tekevät. He eivät halua ajatella vaikeita asioita, joten he tekevät oletuksia moraalista, maailmankaikkeudesta, Jumalasta eivätkä koskaan tutki oletuksiaan 15 minuuttia pidempään. Sitten he toivovat sormet

ristissä parasta kuoleman koittaessa. Onko tämä viisas tapa kohdella elämäsi tärkeintä päätöstä? Ota haaste vastaan ja analysoi rehellisesti ja läpikotaisin sekä uskosi että epäilyksesi.

Lähteet:

Tein tämän kirjoituksen opiskeluoppaaksi pienryhmälleni lukiessamme ja käsitellessämme Tim Kellerin kirjaa *Reason for God: Belief in an Age of Skepticism*.

Suuri osa sisällöstä perustuu kirjan johdantoon. Suosittelen lämpimästi koko kirjaa syvällisempää tutkiskelua varten: https://www.amazon.com/Reason-God-Belief-Age-Skepticism/dp/1594483493/ref=sr_1_1

Voit vapaasti käyttää ja jakaa tätä resurssia, mutta ole ystävällinen ja laita linkki takaisin www.MaallikkoSaarnaaja.com sivustolle.